

- власний, незалежний шлях з орієнтацією на світові центри економічного розвитку [2, 436].

Найоптимальнішим є поєднання всіх трьох шляхів, з домінацією на першому – євроінтеграційному курсі. Важливо при цьому зберегти власну національну самобутність. Мета євроінтеграції, враховуючи всі гаразди і негаразди, в якості одного зі значних позитивних моментів реалізує стимул до перетворень, до розвитку задля наближення до ефективно діючої європейської соціально-економічної моделі.

Література.

1. Кримський С. Концептуальний лад аналізу перехідного періоду // Наукові записки. Т.8. Філософія, право. – К., 1999. – С. 4–10.
2. Культура. Ідеологія. Особистість. / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. – К., 2002.

*Козловець М.А. – канд. філос. н.
(Житомир, ЖДУ)*

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Перед Україною як суверенною державою постала проблема пошуку формули інтеграційних процесів в європейські та світові структури, передусім, з погляду осмислення того місця, яке вона має посісти в сучасному глобалізованому світі, адекватного співвіднесення внутрішніх проблем українського суспільства із європейськими і загальносвітовими тенденціями.

2. Подальший розвиток євроінтеграційних процесів дедалі більше загострює проблему збереження національно-культурних пріоритетів, перспектив з національною ідентичністю, особливо для української держави. Євроінтеграція може, з одного боку, розширити культурні обрії українського суспільства, посилити його дієздатність, збагатити палітру фарб буття, а з другого, - підірвати його життєві сили, зумовлювати моральний занепад і деградацію, розмивати культурну та етнонаціональну ідентичність.

3. Після проголошення незалежності України поряд з вирішенням таких проблем, як розвиток демократії, формування національної економіки ринковим статусом, розбудова збройних сил, впровадження національної валюти, модернізація нормативно-правової бази відповідно до сучасних реалій та адаптація до європейського й міжнародного контексту тощо, з усією гостротою постала проблема формування національної ідентичності.

4. У спадок від СРСР Україна дістала вкрай строкате етнонаціональне суспільство, “елементи” якого перебувають у різних ціннісно-цілісних обрядах, часових паралелях, користуються різними засобами

комунікації і семантичними категоріями, живуть різним минулим, перебувають в орбіті влади різних міфологем. Як наслідок цього сьогодні в Україні сформована плюралістичність і багаторівневість ідентичностей, за якої національна ідентичність не є провідною для її громадян. Остання існує здебільшого як спосіб буття “нижчих” верств населення – його мови, звичаїв, обрядів тощо.

5. Тривале бездержавне існування залишило негативний слід й у свідомості українців. Йдеться насамперед про ідеологію малоросійства, в основі якої страх і підсвідоме почуття неповноцінності у поєднанні з любов'ю до українських пісень і природи, почуття меншовартості і вторинності, виховане за допомогою ізоляції від зовнішнього світу, самозневага, ситуація двоїстої лояльності (до метрополії та своєї «провінції»).

6. Національна ідентифікація людини є процесом становлення, формування, рефлексії та підтримання політико-культурної визначеності певної нації. Вона містить в собі емоційні і раціональні, поведінкові нормативи, прийняті в даному соціумі. Індивіди будь-якого суспільства причетні до тієї чи іншої етнічної спільноти, “внутрішня правда” якої визначає їхнє ставлення до світу, ідентифікує їх у мовному, культурному, релігійному, сексуальному тощо аспектах, позначається на всьому їхньому житті. Грунтуючись переважно на територіальному принципі та громадянських правах, національна ідентичність закріплюється груповими експектаціями, нормами і цінностями. Основою національної ідентичності є «народна культура» титульного етносу, який формує систему суспільних відносин за подобою свого ймовірного історичного коріння.

7. Національна ідентичність з-поміж усіх інших колективних ідентичностей є найбільш інтеграційною (такою, що чітко “вписує” індивідів в ту чи іншу етнічну спільноту, адже здатна акумулювати в себе, скажімо, родову, релігійну, мовну тощо), а, значить, ідентичністю найвищого рівня порівняно з іншими варіантами ідентичностей – соціальною, етнічною, етнокультурною, культурною тощо; закономірно, що на неї, ніби на своєрідну “матрицю” здатні накладатися інші компоненти, що виокремлюють індивідуальну автентичність [1, 217-221].

8. Закони й імперативи глобальної інтеграції вимагають від України чіткого визначення українського шляху розвитку і стратегічного вибору. На жаль, на п'ятнадцятому році незалежності Україна досі ще не самоокреслилась – для самої себе, а відтак і для світу, - як самостійна держава. На відміну, наприклад, від польської (та, врешті, й інших еліт Східної Європи, різною мірою, але все ж рішуче проєвропейських), українська інтелектуальна еліта в цілому не висловила своєї концепції національної ідентичності України. Замість концепційної європейської стратегії, Україна (точніше – українська еліта) донедавна обрала шлях «багатовекторної» риторики. А якщо європейська перспектива не існує в культурній

ментальності суспільства та його еліт, то й на інституційному рівні не може постати жодної системної стратегії, спрямованої на розширення знання про себе у світі.. Результатом чого стала “м’яка” ізоляція України від об’єднавчого європейського та євроатлантичного процесів.

9. Світовий розвиток залишає Україні все менше часу для того, щоб усвідомити, що повноцінне «включення» в євроінтеграційні процеси не має альтернатив. По мірі того, як Україна буде втягуватися у європейські й світові економічні процеси і розвивати нові технології, вона неминуче буде сприймати властиві Заходу цінності. І, власне, європейська ідентичність України буде гарантією збереження і захисту її власної національної ідентичності.

10. Стратегічно майбутнє Україні в контексті євроінтеграційних процесів буде стимулюватися і визначатися такими чинниками, як: а) збереження її культурного архетипу і статусу в єдності із формуванням нової національно-політичної ідентичності і ментальності; б) всебічною підтримкою освіти, науки, культури; в) здатністю і готовністю України, розв’язуючи свої локальні, національні проблеми, адекватно відподати на виклики глобалізації.

11. Оскільки процес національної самоідентифікації визначається не лише способом буття даного народу, а й свідомими зусиллями суб’єктів історичної дії та інституційних методів виховання, то сьогодні необхідно переосмислити роль держави як суспільного інституту. На зорі новітньої незалежності, внаслідок неоліберального курсу українська держава втратила немало притаманних їй функцій.

12. Глобалістські тенденції у світовій економіці, жорстка конкуренція на міждержавному рівні ставлять перед нацією завдання, які в сьогоdnішньому аморфному стані українська держава вирішити не в змозі, що призведе найближчим часом до глобального відставання, деградації нації. А на тлі посилення сусідів Україна ризикує де-факто втратити суверенітет, залишившись виконувати функції транзитної території повітряного коридору. Українська держава повинна бути не об’єктом євроінтеграційних процесів і глобалізації в цілому, а опорною силою, здатною чинити су-проти економічній чи культурній експансії.

13. Без розробки і послідовної реалізації національної стратегії, орієнтованої на глобальні виклики, переваги й небезпеки, Україна не зможе відстояти своє геостратегічне місце і роль в розвитку сучасної європейської і світової цивілізації. Необхідна кардинальна програма модернізації суспільства, яка б дозволила через 10-15 років говорити про “українське виво” і вивести Україну на новий якісний рівень розвитку.

14. Потрібно провести глибокі системні зміни всередині держави, а не лоскутне реформування якихось окремих сторін, сфер, інститутів то-що. Слід прискорювати процес політичного реформування суспільства

разом з прискоренням демократичного процесу всередині країни, з прискоренням формування громадянського суспільства.

Література:

1. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В.С.Крисаченка. – К.: НІСД, 2003. – 632 с.

*Кононенко В. П.
(Вінниця, ВДПУ)*

ПОЛІТИЧНА МЕНТАЛЬНІСТЬ УРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Вагомим феноменом життя політичної сфери українського суспільства є вплив на нього ментальних рис, що робить вивчення цього історичного процесу у контексті євроінтеграції актуальною науковою проблемою. Серед найновіших досліджень з даної тематики є праці „Європейські перспективи України – досвід країн Вишеградської групи та Балтії” за ред. В. Довгича, О. Неприцького „Формування європейської ідентичності в українському суспільстві”, А. Прохорова „Євроінтеграція – стратегічний курс України” та ін.

Загальновідомо, що фактів ментальності політичної сфери суспільства є нескінченна множина, тому у даній статті досліджуються тенденції у розвитку політичної ментальності та поглиблюється вивчення вище зазначеного у контексті євроінтеграційних процесів. Менталітет – „пласт людської свідомості, котрий є невідрегульованим, логічно не виявленим, далеко не усвідомленим, прихованим від самих його носіїв”. Якщо за умовним поділом суспільство поділяється на духовну, політичну та соціально-економічну сфери, де політична сфера суспільства визначає шляхом адміністрування значну частину життя двох інших сфер, то менталітет є стереотипом мислення, мови та поведінки, як у політичній, так і в інших сферах суспільства. У свою чергу, ментальні риси є наслідком історичного суспільного розвитку та розвитку природи.

На території сучасної України проходила велика кількість історичних процесів часто відірваних від європейського контексту, і пов'язаних зі Сходом, які визначали ментальні риси політичної сфери українського суспільства. Після відродження власної державності у свідомості українського народу залишився складний набір стереотипів самоусвідомлення, де переплелися наслідки дохристиянського життя давніх слов'ян, впливу візантійської ортодоксальної церковно-культурної традиції, степових народів, католицизму, пропаганди створення „єдиного радянського народу”, захисної реакції плекання національної самобутності, різного розвитку історико-географічних регіонів України.

Вище зазначене свідчить, що на сучасному етапі розвитку політичній сфері українського суспільства притаманні різноманітні та суперечливі